

Asiakirjatyyppi

1 (4)

Käsittelijä/

päivämäärä

Palkansaajien keskusjärjestöt PSKJ

11.2.2021

Diaarinro 10/2021/L

Eduskunnan sivistysvaliokunta

SiV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö 12.02.2021 klo 11.30 / VNS 3/2020 vp

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa

Ammattiliittojen keskusjärjestöt SAK, Akava ja STTK (PSKJ) tukevat Suomen hallituksen toimia kestävän kehityksen globaalien toimintaohjelman Agenda2030 tavoitteiden saavuttamisessa ja kannattavat selonteon peruslähtökohtia. Kaikilla toimenpiteillä on tavoiteltava köyhyyden poistamista sekä sellaista kestävästä kehitystä, jossa otetaan ympäristö, talous ja ihminen tasavertaisesti huomioon.

Jotta tässä onnistutaan kestävän kehityksen budjetointi ja seuranta olisi laajennettava kattamaan ekologisen kestävyys lisäksi myös sosiaalisen kestävyys. On ensiarvoisen tärkeää, että mm. poliittiset toimijat ja kansalaisyhteiskunta voivat arvioida, onko Suomen esim. koulutus,- sosiaali- ja työllisyystoimien rahoitus riittävä kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamiseksi.

Myös hallinnon resurssien ja työn integroimisen parantaminen on kiireellinen tehtävä hallitukselle, sillä ne vaikuttavat osaltaan siihen, miten Agenda2030 toimenpiteet lopulta toteutuvat. Kansallisen kestävän kehityksen politiikan kokonaisarvioinnissa (Polku 2030) todettiin, että kestävä kehitys ei ole riittävästi integroitu koko hallinnon toimintaan ja johtamisjärjestelmiin ja että työ on valtionhallinnossa heikosti resursoitu.

PSKJ on tyytyväinen, että hallitusohjelmassa kestävän kehityksen Agenda2030 tavoitteiden saavuttaminen on läpileikkaavana teemana. Tavoitteet saavutetaan parhaiten, kun toimet suunnitellaan ja toteutetaan pitkäjänteisesti yli hallituskausien yhdessä kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Esimerkiksi suomalainen ammattiyhdistysliike tekee työtä sukupuolten välisen palkkatasa-arvon ja nuorten opiskelu- ja työmahdollisuuksien parantamiseksi niin Suomessa kuin kehitysyhteistyöhankkeissa Suomen ammattiliittojen solidaarisuuskeskus SASK:n kautta. Kolmikantainen

SAK

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
Pitkäsillanranta 3, 00530 Helsinki
PL 157, 00531 Helsinki
vaihe 020 774 000
www.sak.fi

AKAVA

Akava ry
Rautatieläisenkatu 6
00520 Helsinki
www.akava.fi

STTK

STTK ry
Mikonkatu 8 A, 6. krs, 00100 Helsinki
PL 421, 00101 Helsinki
Puh. 040 630 2882
www.sttk.fi

Käsittelijä/

päivämäärä

valmistelutyö ja yhteistoiminta tulee myös jatkossa olla toimintatapa, kun tavoitellaan suuria yhteiskunnallisia muutoksia.

Hallitus on määritellyt seitsemän strategista kokonaisuutta, joiden lisäksi hallitusohjelmassa on talouspolitiikkaa käsittelevä ”Kestävän talouden Suomi” -osio, joka määrittelee hallituksen talouspolitiikan tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Keskusjärjestöt edellyttävät, että erityisesti taloutta ja työelämää koskeviin toimenpiteisiin sisältyy konkreettiset sosiaalisen oikeudenmukaisuuden (kansalaiset) ja oikeudenmukaisen siirtymän (työntekijät) polut (verotus, osaaminen, työllisyys).

Keskusjärjestöt pitävät oikeana selonteon analyysia sitä, että vaikka toimissa on edistytty, niitä on nopeatettava ja laajennettava huomattavasti, jotta tavoitteet saavutetaan vuonna 2030.

Tavoite 4. Hyvä koulutus

SAK:n Akavan ja STTK:n mielestä selonteko antaa oikeansuuntaisen kuvan Suomen nykytilanteesta, mutta se kuitenkin yksinkertaistaa ja jättää piiloon joitakin epäkohtia. Suomi on menestynyt kansainvälisissä vertailuissa, mutta oppimiserot ovat kasvaneet esimerkiksi lukutaidossa. Ammatillisen koulutuksen reformi toi paljon joustavuutta, mutta korjaavia liikkeitä tarvitaan. Korona on tuonut esille entistä voimakkaammin lähiopetuksen tärkeyden.

Selonteossa viitataan koulutuspoliittiseen selontekoon, jonka lausuntokierros päättyi juuri. Oppivelvollisuuden laajentaminen 18 ikävuoteen edesauttaa merkittävästi tavoitteita koulutus- ja osaamistason nostamiseksi ja koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi. Oppivelvollisuuden laajentamiseen liitetty maksuton toinen aste edesauttaa yhteiskunnallista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Tämä uudistus todennäköisesti lisää vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden määrää.

Oppimiserojen kaventamiseksi tarvitaan kuitenkin edelleen eri koulutusasteilla pitkäjänteistä ja systemaattista kehittämistä. Suomessa esimerkiksi vanhempien koulutustaso ja sosioekonominen asema ovat vahvasti yhteydessä lasten koulumenestykseen ja opiskeluun. Myös toisen asteen koulutuksen keskeyttämiset ovat Suomessa verrattain suuret. On huolehdittava, että opiskelijat saavat riittävästi opetusta, ohjausta ja tukea opintojen loppuun saattamiseksi. Hallitusohjelman mukaisesti on käynnistetty eri koulutusasteiden kehittämishankkeita, joita on vietävä määrätietoisesti eteenpäin. Lisäksi sukupuolten väliset erot oppimistuloksissa ovat edelleen Suomessa suuret.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin osalta on heille osoitettujen palveluiden saavutettavuuteen kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta koronakriisin vaikutukset eivät pitkity kohtuuttomasti. Tämä tarkoittaa pitkäjänteistä ja riittävää resurssointia kunnissa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Perhepalveluihin, lastensuojeluun, nuorisotoimeen, oppilas- ja opiskelijahuollon palveluihin on panostettava pitkäjänteisesti. Kansallisesti on edelleen kehittämistä siinä, että monialainen tuki ja ohjaus tavoittavat lapset, nuoret ja perheet oikea-aikaisesti ja matalan kynnyksen lähipalveluna.

Käsittelijä/

päivämäärä

Varhaiskasvatuksen osalta tavoitteet ovat hyvät ja niiden saavuttamiseksi on käynnistetty hallitusohjelman mukaisesti kehittämistoimia laadun ja saavutettavuuden osalta. Palkansaajien keskusjärjestöt näkevät, että saavutettavuuden osalta olisi syytä nostaa esiin myös vuoropäivähoiton kehittämistoimet.

Koulutuspoliittisessa selonteossa on varsin kattavasti huomioitu lasten ja nuorten koulutus, mutta luonnoksesta on käsitelty erittäin ohuesti työikäisen väestön osaamisen kehittämistä. Jatkuvan oppimisen uudistus- hankkeessa on nostettu hyvin esille epäkohtia ja esitetään kehittämistoimia, jotka pitää viedä pikaisesti käytäntöön.

Aikuisille suunnattuja kestävän kehityksen osaamisen ja globaalien kansalaistaitojen opintokokonaisuuksia on tärkeää saada tarjolle nykyistä enemmän, sillä tätä osaamista tarvittaisiin kipeästi yhteiskunnan rakenteellisissa uudistuksissa. Keskusjärjestöt esittävät, että hallitus edistää aktiivisesti myös aikuisten oppimismahdollisuuksia ja vahvistaa formaalin koulutuksen rinnalla non-formaalin ja informaalin oppimisen mahdollisuuksia.

On myös tärkeää edistää paikallista työelämän ja koulutuksen välistä yhteistyötä ja lisätä mm. tutkimus-, kehitys- ja innovaatio- hankkeiden määrää, jotta koulutus saadaan vastaamaan työelämän tarpeisiin ja uudet innovaatiot hyödyksi kehittämistyössä. Tätä kautta tunnistetaan työvoiman tarpeet ja voidaan ohjata ihmisiä mm. uudelleen koulutettavaksi / oppisopimuskoulutettaviksi ammatteihin, joissa heillä on todellinen mahdollisuus työllistyä omalle kotipaikkakunnalleen.

Työelämässä naisten ja miesten välinen epätasa-arvo näyttäytyy suurena, mm. palkkaero ei kapeene toivottua vauhtia ja naiset pystyvät vaikuttamaan työhönsä miehiä vähemmän. Kehitys on huolestuttavaa, sillä naisten ja miesten välinen palkkaero on nyt suurempi kuin EU-maissa keskimäärin. Yksi syy tähän kehitykseen on edelleen koulutuksen voimakas segregatio.

Lisäksi Suomen työmarkkinoilla osaamiseen perustuva polarisaatio on syventynyt ja koulutuksen merkitys työpaikan saannissa ja säilyttämisessä on kasvanut. Suomessa on ryhmiä, joiden työllistyminen on keskimääräistä vaikeampaa, kuten esimerkiksi perustutkinnon varaan jääneet nuoret, maahanmuuttajat ja vammaiset henkilöt.

Näihin koulutuksen rakenteellisiin tasa-arvoa eriyttäviin kehityssuuntiin olisi etsittävä kiireesti ratkaisuja.

Gloaalivastuun toteutuminen

Selonteossa kuvataan hyvin kehitysyhteistyön ja osaamisen yhteishankkeita, jotka ovat erittäin kannatettavia. Palkansaajien keskusjärjestöt pitävät tärkeänä, että suomalaista osaamista hyödynnetään myös hädänalaisten auttamisessa. Koulutus on erittäin toimiva väline köyhyyttä ja eriarvoisuutta vastaan.

Keskusjärjestöt pitävät tärkeänä myös sitä, että Suomi tekee osansa globaalin oppimiskriisin ratkaisemiseksi. Kun koulutusjärjestelmiä kehitetään kehitys- tai kehittyvissä maissa, olisi se tehtävä aina yhteistyössä hallitusten, ammattiyhdistysliikkeen ja muun kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Käsittelijä/

päivämäärä

Suomi on panostanut viime vuosina voimakkaasti koulutusvientiin ja sitä on suunnattu myös selaisiin maihin, missä ihmisoikeuksia, kuten esim. työntekijöiden oikeuksia, ei kunnioiteta. Koulutusyhteistyössä ja -viennissä tulisi huomioida aina ihmisoikeudet, myös työelämään liittyvät. Laadukkaan koulutuksen edellytyksenä on koulutussektorin työntekijöiden kohtuullisten työskentelyolosuhteiden varmistaminen. Tärkeää on panostaa myös erityisesti tyttöjen kouluttautumisen, sillä sen merkitys on suuri sukupuolten välisen tasa-arvon saavuttamisessa.

Tällaisten kehitysyhteistyö- hankkeiden rahoittaminen on hyvin linjassa selonteon globaalivas-
tuu- osiossa korostetun ihmisoikeusperusta-ajattelun kanssa.

Tavoite 8. Jatkuvalle oppimiselle varmistetaan parhaiten säälliset työpaikat ja kestävä talouskasvu

Selonteossa korostetaan aivan oikein, että hiilineutraaliin talouteen siirtyminen oikeudenmukaisella tavalla onnistuu panostamalla koulutukseen ja työvoimapalveluihin ml. elinikäisen ohjauksen keinot ja työpaikalla tapahtuva työn kehittäminen ja osaamisen vahvistaminen. Jotta näitä toimia myös toteutetaan työpaikoilla, on valtion kannustettava toimialoja ja yrityksiä. Yritysten on tärkeää suunnitella yhteistyössä ammattiliittojen ja työntekijöiden kanssa, miten esimerkiksi liiketoiminnan muuttaminen vähähiiliseksi vaikuttaa alan työpaikoihin ja osaamistarpeisiin sekä toimittava ennakoivasti, jotta irtisanomiset voidaan välttää, eikä uusista osaamisesta synny pulaa. Näitä toimia edistämään on varattava rahaa valtion ja muiden julkisten toimijoiden budjeteista sekä luotava institutionaaliset puitteet oikeudenmukaisen siirtymän edistämiseksi.

Suomen kestävä kasvun ohjelman tavoitteena on ohjata useamman vuoden aikana 0,9–1,2 miljardia euroa suoraan vihreän siirtymän tukemiseen. Keskusjärjestöt pitävät erittäin tärkeänä sitä, että työntekijöiden oikeudenmukainen siirtymän mahdollistamat toimet resurssoidaan riittävästi ja tasapainoisesti. Esimerkiksi kestävä kasvu- ohjelman vihreä elvytys- investoinneista päätettäessä osa varoista on kohdennettava palkansaajien osaamisen vahvistamiseen ja heidän työllisyysmahdollisuuksiensa parantamiseen sekä kokonaan uusien osaajien kouluttamiseen.

Suomen energia- ja ilmastosuunnitelmien osana olisikin oltava aina ilmastotoimien työllisyys- ja osaamistarpeisiin keskittyvä oikeudenmukaisen siirtymä-osio. Ei riitä, että oikeudenmukaisen siirtymä suunnitelmia tehdään alueellisesti osana joko EAKR ja ESR-suunnitelmia tai EU:n elvytyspakettisuunnitelmia, mikä sekin on tärkeää.

Lisätiedot:

Pia Björkbacka pia.bjorkbacka@sak.fi

Vesa Vuorenkoski vesa.vuorenkoski@akava.fi

Leila Kurki leila.kurki@sttk.fi